MARDİN
ARTUKLU İLÇESİ
SÛKA ELLÂFA(ZAHİRECİLER) ÇARŞISI
RÖLÖVE, RESTİTÜSYON, RESTORASYON RAPORU

TARİHİ ÇARŞILARIN CANLANDIRILMASI KAPSAMINDA SÛKA ELLÂFA (ZAHİRECİLER) ÇARŞISININ PLANLANMASI VE UYGULAMA PROJELERİNİN HAZIRLANMASI

2016

İÇİNDEKİLER

1- Giriş

2- Mardin Tarihçesi

3- Mardin Çarşılarının Tarihsel Gelişimi

4- Konumu

5- SûkaEllâfa Çarşısı Tarihçesi

6- SûkaEllâfa Çarşısının Mimari Özellikleri

7- Yapım Tekniği ve Malzeme Kullanımı

8- Çarşı Dükkanları

9- Restitüsyon Raporu

10-Restorasyon Raporu

1- Giriş

Mardin'de farklı kültürlerin ürünü olan mimari yapılar; mimari biçim, yapım tekniği ve süsleme açısından oldukça zengin görüntüler sunar. Kültürelzenginliğinve çeşitliliğin yanında coğrafyanın da biçimlendirdiği bu değerler Mardin'eözgü kent kimliğinin biçimlenmesini sağlayan yapıtlardır.

Bu çalışma kapsamında, mülkiyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ve özel mülkiyete ait olan, Zahireciler Çarşısı günümüze kadar herhangi bir restorasyon projesi çizilmemiştir. Ya da arşiv kayıtlarında böyle bir çalışmaya rastlanmamıştır.
Mardin Büyükşehir Belediyesi tarafından DİKA'dan alınacak olan Doğrudan Faaliyet Desteği hibe programından yararlanılarak restorasyon projesi hazırlanmaktadır.
Çarşının resmi kayıtlarda Zahireciler Çarşısı olarak geçerken özgün ismi ise SukkaElafa olarak sözlü kaynaklarda dile getirilmektedir.
Küçük bir meydanın dört tarafına dizilmiş dükkanlardan oluşan yapı, çarşı planına uygun düzende yapılmıştır. Batı ve doğudan sokaklarla, diğer çarşılara açılmaktadır. Taşıdığı tarihsel ve mimari özellikleri ile kültür mirasımız içinde önemli bir yeri olan yapı, uzun süre işlevsiz kalması, bakımsızlık, doğal koşullar ve yanında yapılan binanın olumsuz etkilerinden dolayı tahribata uğramıştır. Mekânsal düzende özgünlüğünü ve bütünlüğünü büyük ölçüde koruyan Çarşı yapısında az da olsa bozulmalar meydana gelmiştir.

Bu çalışmada mimari özellikleri incelenerek yapıdaki bozulmalar belirtilmiş, geleneksel yapım tekniği ve sağlamlaştırma yöntemlerinin uygulandığı restorasyon çalışmasının aşamaları anlatılmıştır. Restorasyon projesinin hazırlanması ve uygulaması aşamasında mümkün olduğunca, özgün niteliklerin korunmasına, yapılacak müdahalelerin asgari düzeyde olmasına, geleneksel malzeme, teknik ve yapım sisteminin uygulanmasına önem verilmiştir. Yapı strüktürel olarak sağlamlaştırılmış, yıpranma ve bozulma gözlenen yapı elemanları özgün duruma sadık kalınarak onarılacaktır. Restorasyon çalışmalarında müdahalelerin temelini; temizleme, sağlıklaştırma, bütünleme çalışmaları almıştır.

2- Mardin Tarihçesi

Mardin'in ne zaman ve kimler tarafından kurulduğu kesin olarak bilinmiyorsa da kuruluşu Eski Yakın Doğu tarihine göre Subariler zamanına kadar dayanmaktadır.

Alman Arkeologu Baron MarvanOppenheim'in 1911–1929 yılları arasında yaptığı kazılardan elde edilen sonuçlara göre: Subariler'in Mezopotamya'da (MÖ.4500–3500) yaşadıklarını bu tespite sebep olarak da Sümer ve Babil katları arasında buldukları kiremitleri göstermiştir. Gırnavaz Ören yerinde 1982 yılında başlayıp 1991 yılına kadar sürdürülen arkeolojik kazı ve araştırmalar sonucunda Gırnavaz'ın MÖ.4000'den MÖ.7 yüzyıla kadar sürekli olarak yerleşme alanı olduğu anlaşılmaktadır. MÖ.4000 sonlarına tarihlenen Geç Uruk Devri, Gırnavaz kalıntılarının en alt kültür tabakasını oluşturmaktadır. Bu kültür tabakasının üzerinde yer alan Er Hanedanlar Devri mimarî tabakaları daha çok ölü gömme adetleri açısından araştırılmış ve değerlendirilmiştir. Tespit edilen mezarlara göre ölüler bu devirde eski Mezopotamya geleneklerine göre açılan çukurlara dizler karınlarına çekik olarak yatırılmakta daha sonra yakılan hafif ateşle manevi temizlik sağlanarak dünyevi ilişkiler kesilip çukurlar kapatılmaktadır. Mezar içinde şahsi eşya olarak metal silahlar, metal süs eşyaları ve mühürler kült ve seramik kap örnekleri çok sayıda tespit edilmiştir.

Sümer Kralı Lugarzergiz MÖ.2850 yılında Akdeniz'e kadar uzandığı seferinde Mardin'i hükmü altına almıştır.

Şehircilik, sulama ve tarım alanında ileri bir seviyeye ulaşan Sümerler, geniş fetihler sonucu güçlerini kaybedince 30 yıl sonra Mardin'i Akadlar'a bırakmışlardır(MÖ.2820). Akadlar, MÖ.2500 yıllarında Sümerler'le anlaşarak Akad-Sümer Devletini kurmuşlardır.

Prof. Dr. Ekrem Memiş'in "Eski Çağ Türkiye Tarihi" adlı kitabında: " Mezopotamya'da büyük İmparatorluk vücuda getiren Sami Kökenli Akadların vesikalarından anlaşıldığına göre, MÖ.3000 sonlarında Mardin merkez olmak üzere Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Kuzey Mezopotamya'daki Musul ve Kerkük dolaylarında Hurriler adıyla anılan bir kavim oturuyordu" diye yazar.

Mardin, MÖ.2230'lu yıllarda Elam şehri oldu. Amuri ailesinin altıncı ferdi olan Hammurabi, Sümer topraklarını Babil'in idaresi altına alınca bu kez de Babil Devleti'ni kurmuş, ardından

Yukarı Mezopotamya'ya saldırınca Mardin'i de istila ederek topraklarına katmıştır.(MÖ.2200–1925)

MÖ.1925 yıllarında Mardin'i işgal eden Hititler, bir yıl sonra şehri terk etmişlerdir. İran dolaylarından gelen Ari Irkından Midiller, Mardin ve çevresini ele geçirmiştir. 500 yıl hüküm süren Midiller bilinmeyen bir sebepten Mısırlılar'a vergiye bağlanmışlar ve bir Midil Prensesini de Mısır Firavunu ile evlendirmişlerdir. MÖ.1367 yılında Midiller arasında iç savaş çıkınca bu fırsatı bilen Asur Kralı Asurobalit, Mardin ve çevresini topraklarına katmıştır.

MÖ.1190'da Anadolu'dan gelen bazı Ari ırk kavimleri Mardin'i almışlardır. 60 yıl sonra I.Tıplatpalasır; Sincar, Nusaybin ve Mardin'den geçerek 20 bin Maşiki kuvvetinin koruduğu Kemecin'e saldırıp onları yendikten sonra Mardin ve çevresini tekrar ele geçirmiştir.

MÖ.1060'da I.Asurnasırbal zamanında Hititler birleşerek Gılgamış yakınlarında Asurlular'ı yenmişlerdir. Asurlular'ın tekrardan kuvvetlenmeleri üzerine, Mardin Asur hâkimiyetine girmiştir. MÖ.800 yılına kadar Asurlular'ın elinde kalan Mardin, daha sonra Urartu Krallığı egemenliğine geçmiştir. Urartu Kralı Mimes zamanında Mardin 50 yıl Urartu idaresinde kalmıştır.

MÖ.612 yılına kadar Sityaniler, MÖ.618 yılında ise İran'dan gelen Midiler buraları ele geçirmiştir.

MÖ.335 yıllarında Büyük İskender Mısır'ı aldıktan sonra Mezopotamya'ya gelerek İran'a gitmek için Mardin'den geçer. Buraları da istila eden İskender'in MÖ.323 yılının 28 Mayıs'ında Babil'de ölümünden sonra komutanları arasında devlet pay edilir ve Mardin doğu bölümünde kaldığı için Nikanır denilen General Slevkos'un payına düşer(MÖ.311)

MÖ.131'de Mardin ve çevresi Urfa Krallığı (Abgarlar) topraklarına katıldı. MS.249'da Roma hükümdarı Filibos saltanatının 5.yılında bir isyan başlatıp IX.Abgar'ı memleketten kovmuştur. Şehrin Valiliğine de HapsioğluUralyonos tayin edilmiştir. Bu arada Mardin'de Urfa'ya bağlı olduğu için Roma egemenliğine girmiştir. MS.250 yılında Dakiyos, Pers ülkesini zapt etmiştir. Bu sırada tahribat gören Nusaybin'i de onarmıştır. 330 yılında ateşe ve güneşe tapan Şad Buhari isminde bir kral Mardin Kalesinde rahatsızlığı sebebiyle kalır. Kalede kaldığı süre içerisinde iyi olunca kendisine kasır yaptırıp 12 yıl boyunca burada yaşar. Daha sonra Kral,

memleketi Pers'ten birçok asker ve sivil getirtip, onları Mardin'e yerleştirir. 442 yılına kadar getirilen insanların vasıtasıyla şehirde birçok gelişme olur. 442

yılında halkı kasıp kavuran amansız bir veba salgını şehri yaşanmaz hale getirir. Yaklaşık 100 sene sonra Ursiyanos adlı Romalı bir kumandan büyük bir ekiple Mardin'i 47 yılda inşa etmeyi başarır ve halkın tekrar buraya gelmesini sağlar. Bu süreç içerisinde Persler'in ünlü merkezleri olan Dara yeniden inşa edilmiştir. Mardin'de Bizanslar 640 yılında Hz.Ömer'in kumandanlarından İlyas Bin Ganem'in işgaline kadar varlıklarını devam ettirmişlerdir. Mardin ve çevresi, 692'de Emeviler'in, 824'te Halife Memnun zamanında Abbasiler'in hâkimiyetine girmiştir. Bu dönemde İslamiyet hızla yayılmıştır.

885–978 yılları arasında buralarda hüküm süren Hamdaniler'in kaleyi kesin olarak zaptedişleri 895 yılına rastlar. Doğal olan kalenin bazı yerlerine surlar yaptırarak bazı yerlerini de onararak günümüze kadar dimdik kalmasını sağladılar. 990 yılında ancak Musul'da tutunabilen Hamdaniler'in topraklarını birer birer ele geçiren Mervaniler, Mardin'i de zapt ederler. Mardin ve çevresinde çarşılar, camiler yaparak onarımlarla İpek yolu üzerinde bulunan bu önemli şehri ticari açıdan canlandırırlar.

Alparslan'ın Malazgirt zaferinden sonra Türkler'in Anadolu'ya ulaşan akınları neticesinde gittikçe zayıflayan Mervaniler Devleti, Nusaybin'de 1089'da Selçuklular'a yenilerek onların hâkimiyeti altına girer.

Artuklular'dan İl Gazi Bey Mardin'i 1105'te ele geçirerek devletin başkenti yapar. Halep'i aldığı gibi Haçlılar'a karşı giriştiği mücadeleler dolayısıyla İl Gazi Bey büyük ün kazanır. Antakya Haçlı Prensi Roger'i yenerek Silvan'ı da ele geçirir. İl Gazı'nın ölümünden sonra oğulları ve yeğenleri devletin başına geçerek Diyarbakır, Harput Kalesi ve civarına hâkim olup, Haçlıları, Frankları, Urfa Kontu'nu, Bilecik Haçlı Senyör'ünü ve Kudüs Kralı Bodven'i yenerek büyük başarı kazanırlar. Böylece Artuklular bölgede büyük devlet kurarlar. Bu devletin 304 yıllık egemenliği sürecinde çok sayıda tarihi camii, medrese, hamam ve kervansaray yapılmış, birçok cami, medrese ve manastır onarılmıştır.

Timur, Artuklular döneminde 1393'te Mardin Kalesini kuşatıp işgal etmeye çalışsa da başarılı olamaz. Timur, 1395 yılının Ramazan ayında Mardin'i almak için yeni bir kuşatma

hazırlıklarına Kızıltepe'de otağını kurarak başlar. Mardin halkı kaleye sığınarak Timur'un şiddetli hücumlarına karşı koymak suretiyle o zamanın en büyük ordusu ve hükümdarını başarısızlığa uğratmıştır.

Artuklular halkın bu başarısından dolayı Mardin'i onarma faaliyetine girişirler. 15.yüzyılda güçlenen Karakoyunlular'ın bu devleti ortadan kaldırmak için Mardin'i 2 yıl kuşatması bu girişimleri aksatır. 1409'da halk bu kuşatmaya daha fazla dayanamayarak yapılan anlaşma gereği şehrin kalesini Karakoyunlular'a teslim eder. Mardin Karakoyunlular'ın egemenliğinde 61 yıl kalır. Bu süreç içerisinde aşiretler ayaklanarak Karakoyunlular'ın rejimine karşı koyarlar ve devleti zaman zaman ele geçirirler. Karakoyunlular'ı 1462 yılında yenen Akkoyunlular kalenin egemenliğini de ele geçirirler. Bu dönemde Mardin'e Paşa olarak gelen Kasım Bey, Timur'un yakıp yaktığı şehri ve kaleyi onarmaya girişir. Bu çalışmasını ve başarısını taçlandıran bu güne kadar ihtişamla ayakta durmayı başaran ve tarihe meydan okuyan Kasım Paşa Medresesini yaptırır.

16.yüzyılın başında Akkoyunlular'ı egemenliğine alan Şah İsmail güçlü bir Şii devleti kurmayı başarır. Bu dönemde Anadolu'ya girip Şiiliği kabul etmeyenleri zalimce öldürmekten geri kalmaz. Bu durumu gören Mardin hâkimi, şehri zulme ve yağmalamaya karşı, halkı korumak için kalenin anahtarını kan dökmeden Şah İsmail'e teslim eder.

Mardin'in kesin olarak Osmanlılar'ın eline geçmesi Mısır seferini düzenleyen Yavuz Sultan Selim döneminde gerçekleşmiştir. Diyarbakır (Amid) Valisi Bıyıklı Mehmet Paşa ve Bilgin İdris-i Bitlisi, Yavuz Sultan Selim'in emriyle 1516'da Mardin ve kalesini dokuz aydan fazla kuşatmış, çeşitli illerden gönderilen Osmanlı takviye kuvvetleri, Doğu Anadolu'dan gelen Kürt Beylerinin kuvvetleriyle birleşerek kaleye defalarca saldırılar düzenlenmiştir. Ancak halkın kahramanca karşı koyması iki tarafın da zor günler geçirmesine neden olmuştur. Kartal Yuvasının yardım beklentisi boşa çıkınca Bıyıklı Mehmet Paşa ve İdris-i Bitlisi 7 Nisan 1517'de Mısır'da bulunan Yavuz Sultan Selim'e kaleye girmiş olduklarının müjdesini vererek Osmanlı Devletinin ilk halifesini çok sevindirmişlerdir.1517 yılında Mardin ve yöresi Osmanlı topraklarına katılmış, bir sancak durumunda Diyarbakır Beylerbeyliğine bağlanmıştır. 1518'de Mardin Sancağı: Merkez kazası ile Savur ve Nusaybin nahiyelerinden oluşuyordu. Mardin, uzun müddet Diyarbakır-Bağdat ve Musul'un Sancağı durumunda kalmıştır. Mardin Sancağında halk: Göçebe ve yerleşik olarak iki bölüme ayrılmaktaydı. Yerleşik halk inançları

açısından: Yahudiler, Hıristiyanlar (Ermeniler, Süryaniler ve Keldaniler), Müslümanlar ve bir kısım Şemsilerden(Güneşe tapanlar) oluşuyordu.[1]

3-Mardin Çarşılarının Tarihsel Gelişimi

Geleneksel Mardin Şehir dokusunda, endüstri öncesi yerleşmelerde iç ve dış ekonomik ilişkilerin belirlendiği ve şehrin odak noktası olan ticaret merkezi önemli bir yere sahiptir. Daima yoğun ticaret yolları üzerinde yer alarak insanların ve her türden malın buluşma,değiş- tokuş yeri olma özelliği Mardin'deki çarşının niteliğini, boyutlarını etkilemiş ve biçimlendirmiştir. Gerçekten de çarşı çizgisel gelişmişlik gösteren şehirde dokunun hemen hemen ortalarına rastlayan bölgede Şar Mahallesindeki Abdülaziz camisinin alt kısımlarında önce tek sokak olarak başlayıp,giderek birkaç sokak artarak Ulu camiyi kendine merkez yapıp,Reyhaniye cami'nin önlerine kadar uzanır. Böylece; Mardinin geleneksel sınırlarınada, bir şehir içinde oldukça farklı bir boyut yaratır.[2]

Şehrin fiziki mekanındaki bu güçlü çarşı aksının aynen olmasa da X yy' dan beri var olduğu bilinir. Fakat daha öncesine ilişkin bilgiler edinmek mümkün olmadığından kesin bir şeyler söylenememektedir. Ancak varlığı IV yüzyılda saptanan Kale'nin, tarihi belirsiz bir dönemden beri sosyal ve ekonomik özellikleri bazı toplulukların barındırmış olduğu reddedilmeyecek bir gerçektir. Bu durumun ise başından itibaren farklı tanımlar içersede ticaret olayına neden olacağı açıktır. Kaleye ulaşmanın güçlüğü de göz önüne alınırsa ,buradaki yerleşmenin yakın çevre ile alışveriş ilişkisi kurduğu ticari mekanın da kendine kale içinde değil de kale dışında yer araması akılcıdır. O zaman ilk çarşı nüvesi sayılabilecek birimlerin, sonradan dış mahalle-şehir niteliğini kazanan kale altındaki yamaçta,bugünkü geleneksel çarşının olduğu bölgede kurulduğu düşünülebilinir. Nitekim yörenin yerli topluluklarından Süryanilere ait bazı yapılar da bunu destekler gibidir. Hıristiyanlığı kabul ettikten sonra I.yüzyılda güneydoğuya yayılma hareketlerinin, mezhep çatışmalarının hızlandırdığı manastır ve kilise yapım eylemlerinin Mardin'deki yansımaları geleneksel şehir merkezi ve çevresindeki yapılanmalar, ileri sürülen düşüncenin bir kanıtı gibi ele alınabilirler. Bu kiliselerin varoluş nedeni olan insan topluluklarının yukarıda Kale'de ya da aşağıda Kiliselerin etrafında yerleşmiş oldukları düşünülebilinir bir gerçektir. Sonuç olarak, ilk dönemlerin alış-veriş mekanının kale altındaki

[1]http://www.mardin.gov.tr/turkce/tarihi/tarihcetarihdekiyeri.asp

[2] Alioğlu F.: Geleneksel Mardin Şehir Dokusu ve Evleri üzerine bir deneme sf.48 ist.1989

yamaçta, önemi nedeni ile röper kabuledilebilir bir yapı olan ve geleneksel çarşı dokusunun çok yakın olduğu Mar Behnam (Kırk Şehit,Kırklar) Kilisesinin yakın çevresinde oluştuğu,ilk nüveden itibaren de ticaret aksının burada gelişmişliği bir varsayım olarak düşünülebilinir. Bu, kaynak ve belgelere dayanmayan yalnızca şehre ait bazı tarihi ve fiziki bilgiler ile çizilen bir kuramsal görünümdür.Bu yaklaşımın dışında X. yüzyılda Mardin'in büyük çarşıları olduğu bilinir. Günümüze kadar gelmiş olan geleneksel çarşı dokusunun yaklaşık boyutlarının bu çağlardan kalmış olması mümkündür. X. Yüzyılda gezgin İbn Havkal'ın Mardin'i geniş çarşılı anlatması da bu ihtimali kuvvetlendirmektedir.[3]

Mardin Çarşı dokusunda diğer geleneksel Anadolu şehirlerinde de olduğu gibi, Ortaçağ şehri ticaret hayatının ihtisaslaşma ve farklılaşmasının mekanlara yansımış örnekleri görülür. XVI. Yüzyıldan beri Sipahiler çarşısı ,Aktarlar çarşısı, Kayseriye(Bedesten) Çarşısı, Çarıkçılar Çarşısı, Marangozlar Çarşısı gibi şehir merkezindeki ünitelerin yanında; şehrin ekonomisinde önemli yere sahip olan darphane, tabakhane(debbağ-hane),başhane,mumhane,buzhane,bozahane,boyahane,silahhane,dokuma tezgahları gibi çağın zenaat kollarının dış mahallelerde yapılandığı bilinir. Bütün bunların dışında yerleşme dokusuna sızarak, geleneksel evlerin giriş katlarında; mahalle bakkalı,fırın,dokuma tezgahları,ticari metaların depoları gibi mekanların ekonominin başka bir yanı olarak sürdüğü görülür.[4]

Bugün Mardin Endüstri öncesi geleneksel şehrin ekonomik özelliklerine artık sahip değildir. Ancak şehirde bu yapının karşıtı gibi düşünülebilecek ekonomik düzen de oluşamamıştır. Şehir,yakın çevrede olupta sanayi tesislerine sahip yerleşmelerin hinterlandı içinde kalarak, ekonomik faaliyetlerinde de buradaki oluşumlara bağımlılık gösterir. Şehirdeki bu durum dokuda mekan olarak yansımasını bulurken, doğallıkla sanayi şehrine dönüşen yerleşmelerden daha az tahribata neden olmuştur.[5]

Mardin Eşiğinin güneyindeki yamaçlarda konumlanan Mardin geleneksel kentdokusu; topografyaya bağlı olarak doğu- batı doğrultusunda uzanan aks çevresindegelişmiş yoğun konut dokusu ile merkezinde Ulu Cami'nin yer aldığı ticaret dokusundanoluşmaktadır. Konut alanları ile birlikte ticaret işlevinin de büyük önem taşıdığı kentsel sitalanında Ulu Cami ve

[3] Alioğlu F.: Geleneksel Mardin Şehir Dokusu ve Evleri üzerine bir deneme sf.48 ist.1989
[4] Alioğlu F.: Geleneksel Mardin Şehir Dokusu ve Evleri üzerine bir deneme sf.49 ist.1989
[5] Alioğlu F.: Geleneksel Mardin Şehir Dokusu ve Evleri üzerine bir deneme sf.51 ist.1989

çevresinde doğu-batı doğrultusunda gelişen ticaretalanı geçmişte olduğu gibi bugün de kentin ticari faaliyetlerinin yoğun olarakgerçekleştirildiği bölge olup ticaret merkezi misyonunu korumaktadır. Bu bölgegeçmişteki önemini, zamanla yeni yerleşim alanlarının oluştuğu bölgelerde meydanaçıkan yeni ticari merkezler nedeniyle kısmen yitirse de geleneksel perakende ticaretfaaliyetleri halen alanda sürdürülmektedir. Bugün yakın çevredeki sanayi tesislerine yönelen yeni yerleşmenin varlığı ve geleneksel şehrin bütün olarak çağdaş koşullardan uzak, birçok yönüyle korunmasını sağlar. Geleneksel çarşı da bunlardan biridir. Sokak dokusunun eğime paralel yapısı içinde yer alan çarşı, şehrin tam kalbi denebilecek bir nokta, anayolun (1. Caddenin)hemen güneyinde geniş bir alanda eğime paralel olarak yayılmıştır. Ulucami bölgesinde birbirine paralel birkaç sokak halinde bulunan çarşılar, doğu-batı yönünde tek sokak halinde yayılmıştır. Cami ile çarşının birlikteliği, cami merkezli gelişim, ibadetin aksatılmaması ve sosyal-ticari ilişkilerin sürdürülmesi açısından önemlidir. Aktarlar, bakırcılar, marangozlar, vb. gibi ihtisaslaşmış bölünmelere sahiptir. Restore edilen revaklı çarşı ve Kayseriyye (Bedesten) gibi yapılar, terzi, konfeksiyon, dokuma vb. iş kollarını barındırmaktadır.

Bugün geleneksel kentte ticaret kentin omurgası olan 1. Cadde boyunca kendine yer açmıştır. Bu yol boyunca daha çok turistik eşya, kuyumcu, lokanta, fotoğrafçı gibi dükkanlar bulunur. Manav leblebici, bakkal, fırın gibi küçük esnafın ticari işletmeleri de evlerin sokaklara açılan katlarındaki bazı mekanlarda yer almaktadır.[6]

Büyük cadde ki sukul-Han dahi derler buğday pazarı, Bab's Sur, Sukur'ı Bayt, Sükur'd Dakik, Süku'ş-Şe'arin, Süku'lBakara, Süku'l-Kutum, Hasan Ayyar, Kasaplar, Kuyumcular, Kızgancılar, Sipahi pazarı, Serraçlar, Aktarlar, neccarlar(marangozlar), Musullu, Yemeniciler, Meşkin çarşılarıyla, Kayseriye'den ibarettir. Bu Kayseriyye seferberlik zamanın başından beri kapalıdır, mezbele halindedir.[7]

4-Konumu

[6]ÖZBEK Hakan: "Gelenekselden Türeyen Çağdaş Mardin Konut Yerleşimi" Yüksek Lisans Tezi İst. 2004 sf.32
[7] BULDUK Abdulgani Fahri: "Mardin Tarihi"AfşaroğluMaatbası Ankara 1999 sf.258

Mardin topoğrafyası gereği güney cephede yer alan Suka Allafa(Yüncüler,Uncular, Zağireciler) Çarşısı Teker Mahallesi Hasan Ammar Çarşısının güney batısında yer alıp tapuda Ada:378, parsel: 22,23,24,25,26,27,28,29,30; Ada:381, Parsel:43,44,45,46,48,49 ; Ada:383, Parsel: 4,5,6,7,8; Ada:380, Parsel:16,17,18,19,20,21 üzerine kayıtlıdır.

5-Sûka Ellâfa Çarşısı Tarihçesi

Çarşının herhangi bir yerinde tarihçesiyle ilgili bir kitabeye rastlanmamıştır. Yapılan kaynak taramasında da bir tarihçeye rastlanmamıştır. Ancak mimari özelliklerinden yola çıkılarak X.yy'da yapılmış olabileceği düşünülmektedir.

Yapılan sözlü kaynaklara göre çarşının ilk işlevinin; buğdayları burada öğüterek un haline getirip ve diğer zahirelerle pazara sunma yeri olması sebebiyle adına Kürtçede SukaEllefa , Türkçede Zahireciler,Uncular ve yüncüler çarşısı adını almıştır. Zahire ve un imalatı yanısıra yün satan birkaç dükkandan dolayı yüncüler çarşısı da olarak adlandırılmıştır.

6-Sûka Ellâfa (Zahireciler) Çarşısının Mimari Özellikleri

318 m^{2}'lik alanın etrafına konumlandırılan dükkanların kuzey ve güney yönlerindeki dükkanlar kuzey-güney , batı ve doğuya konumlandırılan dükkanlar ise doğu-batı doğrultuda uzanmaktadır. Kentin ekonomik faaliyetlerinin bulunduğu yapılarda geleneksel Mardin konut yapısının aksine daha sade bir yöneliş gözlenmektedir. SukaEllafa (Zağireciler,Uncular ve Yüncüler) çarşısı olarak adlandırılan çarşının mimari özellikleri sade ve tek kattan oluşmakta olup yapının iç dolgu taşları kaba yonu taşından olup dış duvarlar ise yöresel malzeme olan düzgün kesme ve ince yonu taşından inşa edilmiştir. Ancak geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu yer yer kaba yonu taşından onarımlar gözlenmektedir. Yapının iç duvarları ince yonu taş olurken üst örtü sistemi dışarıdan düz damlı içerden ise kiremitten çapraz ve beşik tonozludur. Dükkan girişleri geniş açıklıklarla sivri ve yuvarlak kemerli olarak tutulmuştur. Ancak burada da yine geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu dükkanların bir kısmının kemerleri yıkılarak betonarme lento eklentisi yapılmıştır. Meydan güney cephesinde özgün yapısında dört sivri kemerli revak yapısı geç dönemde kapatılarak

dükkanlara eklenmiştir. Etrafına dükkanların konumlandırıldığı küçük meydanın ortasında küçük bir çeşme havuzu bulunmaktadır. Çarşı topografik yapısından kaynaklı olarak güneye doğru eğim göstermektedir. Meydan zemini geç dönemde eril bazalt taşından kaplamalarla sekiler halinde döşenmiştir. Meydanın ortasında bulunan çeşmenin özgün yeri, sözlü kaynaklara göre, meydan güneydoğu cephesinin köşesinde yer almaktaymış.

7-Yapım Tekniği ve Malzeme Kullanımı

Yapı, geleneksel Mardin mimarisinde olduğu gibi yığma yapım sisteminde inşaedilmiştir. Ana yapım malzemesi, bölgedeki taş ocaklarından çıkarılarak işlenenkalker taşıdır. Yapının duvarları, üst örtüsü, döşemesi gibi elemanların anayapım malzemesi de aynı taştır. Duvarların iç ve dış yüzü arasında kalan bölümler ve tonozların iç kısmı moloz dolgudur. Dış duvarlar düzgün moloz örgülü ve kalın derzlidir. Ancak iç kısmının duvarı ile tonozların yer aldığı bölümlerin duvarları ince yonudur.Kapı, pencere doğrama ve kanatlarında ahşap malzeme kullanılmıştır.

8-Çarşı Dükkanları

Dükkanlar üç ada üzerindeki parsellerden oluşmakta olup küçük bir meydanın etrafına konumlandırılmıştır. Genelde sivri kemerli , dikdörtgen planlı,içerden çapraz ve beşik tonozlu dışarıdan düz damlı mimari özelliklerini taşımakta olup meydana cephe vermişlerdir. Çarşı güney cephesi özgün dokuda revak arkası dükkanlardan oluşmaktadır. Revak Çapraz tonozlu, sivri kemerli olup, geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu kapatılarak dükkanlara eklenmiştir.

Kuzey Cephedeki Dükkanlar

Doğu-batı doğrultuda sıralanan 10 dükkandan oluşmaktadır. Dükkanlar kuzey-güney doğrultuda uzanmakta olup yuvarlak kemer girişli ,dışardan düz damlı içerden ise beşik ve çapraz tonoz üst örtüsüne sahiptir. Kuzey cephede Restorasyon projesinde yer alacak olan dükkanlar; No:6-8-10-12-14-16-18-20-22'dir.

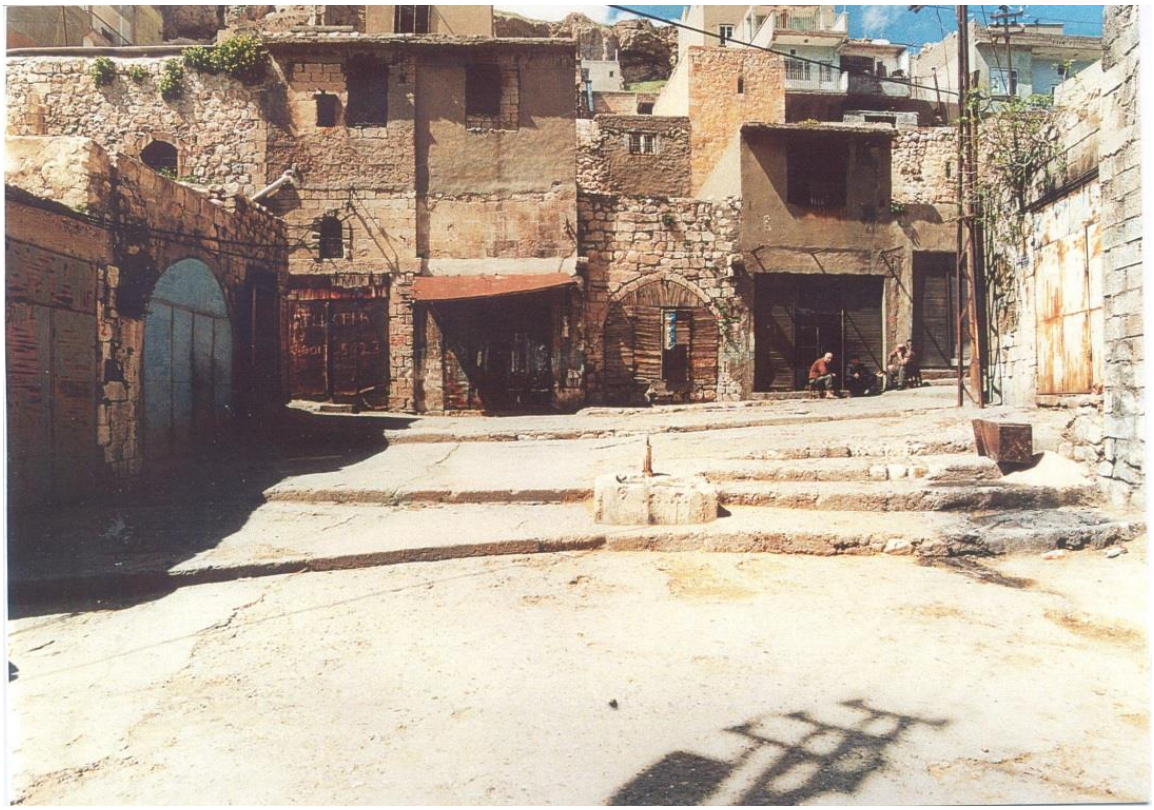

2002 'de çekilen Kuzey Cephe

2016’da çekilen Kuzey Cephe Görüntüsü

Kuzey Cephe Görüntüsü

Dükkan-01/Depo-Ahır

Meydanın kuzeydoğusunda yer alan dükkan 17.5m^2 alanı kaplamaktadır. No: 6'ya kayıtlı dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Üst örtüsü beşik tonozludur. Girişi güneye bakmakta olup yuvarlak kemerle sağlanmıştır. Kesme kalker taştan inşa edilen dükkan geç dönemde kaba moloz taşından ve çimento harçla onarım görmüştür. Giriş kemerinin kilit taşının üzerinde küçük bir havalandırma açıklığı yer almaktadır. Özgün yapısında buğday öğütme mekanları ya da zahire satış dükkanı olarak kullanıldığı düşünülen dükkan yakın zamana kadar depo, ahır olarak kullanılmış olup mevcut durumda boştur. Dükkan duvar ve tavanında sıva, badana dökülmeleri, duvar taşında erimeler ve yoğun bir şekilde nem gözlenmektedir. Zemin betonarmedir. Giriş kapısı sacla kaplanmış ahşap kepenktendir. Dükkan günümüzde kapalı durumdadır. (Fotoğraf 1-2-3)

Fotoğraf-1 Fotoğraf-2

Fotoğraf- 3

Dükkan-02/Demir Atölyesi

Meydanın kuzeydoğusunda yer alan dükkan 17.6m^2 alanı kaplamaktadır. No:8'e kayıtlı dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Üst örtüsü beşik tonozludur. Giriş güneye bakmakta olup özgünlüğünde yuvarlak kemerli olduğu düşünülen girişi geç dönemde betonarme lentoya dönüştürülmüştür. Kesme kalker taştan inşa edilen dükkan geç dönemde kaba moloz taşından ve çimento harçla onarım görmüştür. Giriş üzerinde küçük bir pencere açıklığı yer almaktadır. Özgün yapısında buğday öğütme mekanları yada zahire satış dükkanı olarak kullanıldığı düşünülen dükkanın ortasında bir ateş ocağı bulunmaktadır. Mekan duvar ve tavanında sıva ve badana dökülmeler, derz boşalmaları ve yoğun bir şekilde nem ve is gözlenmektedir. Zemin betonarmedir. Giriş kapısı sacla kaplanmış ahşap kepenktendir. Dükkan günümüzde demirci olarak kullanılmaktadır. (Fotoğraf 4-5-6)

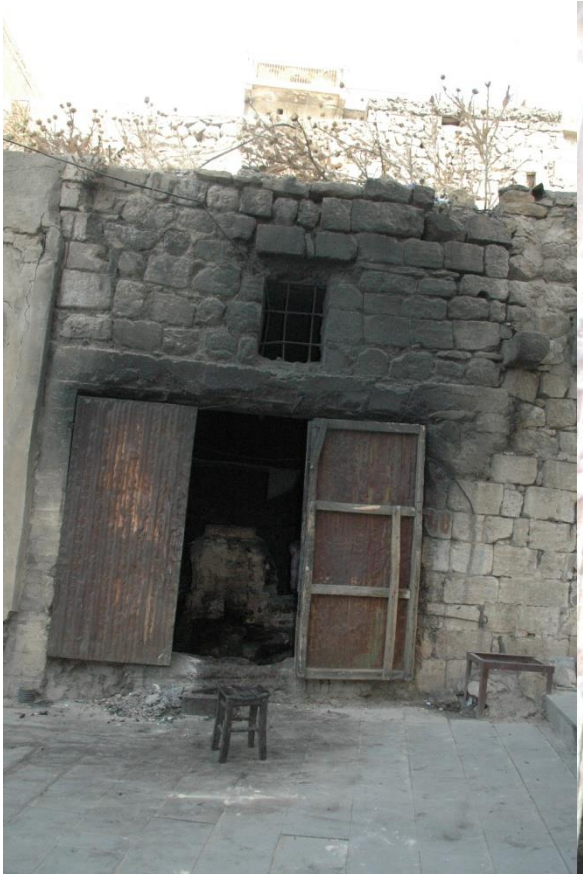

Fotoğraf-4

Fotoğraf-5

Fotoğraf-6

Dükkan-03/Tatlıcı

Meydanın kuzeyinde yer alan dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. No:10'a kayıtlı dükkan 17.2m^2 alanı kaplamaktadır. Dükkanın geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu özgünlüğü kısmen bozulmuştur. Sivri kemer girişi betonarme lento girişe dönüştürülmüş, beşik tonozlu tavanın giriş kısmındaki üst bölümü bozularak beton tablaya dönüştürülmüş durumdadır. Dükkan arka kısımı betonarme bir duvarla bölünerek küçük bir mekanmeydana getirilmiştir. Yakın zamana kadar tatlı üretim dükkanı olan dükkan günümüzde boş ve kapalıdır. Tavan ve duvarları sıvanmış ve boyanmış, yer yer sıva ve boyalarda dökülmeler ve nem gözlenmektedir. Dükkan dış cephesi tamamen betonarmeye dönüşmüş durumdadır. Zemin çimento şapla döşenmiştir. (Fotoğraf- 7-8-9)

Fotoğraf-7

Fotoğraf-8 Fotoğraf-9

Dükkan-04/ Depo

18.7 m^2'lik alanı kaplayan dükkan meydanın kuzeyinde yer almaktadır. No: 12'ye kayıtlı dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Dükkan geç dönemdeki müdahaleler sonucu tamamen betonarmeye dönüştürülmüş olup dükkan üzerine küçük betonarme bir birimde eklenmiştir. Dükkan batı duvarına bitişik, geç dönemde yapılmış, bir platform vardır. Günümüzde boş ve kapalıdır. (Fotoğraf- 10-11-12)

Fotoğraf-10

Fotoğraf-11

Fotoğraf-12

Dükkan-05/Kuş satış dükkanı

Meydanın kuzeyinde yer alan dükkan 18.3m^2 alanı kaplamaktadır. No:14'e kayıtlı dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Üst örtüsü beşik tonozludur. Giriş güneye bakmakta olup sivri kemerlidir. Kesme kalker taştan inşa edilen dükkan geç dönemde kaba moloz taşından ve çimento harçla onarım görmüştür. Dükkanın yakın zamanda onarım gördüğü gözlenmektedir. Zemin betonarmedir. Giriş kapısı demirden yapılmıştır. (Fotoğraf 13-14)

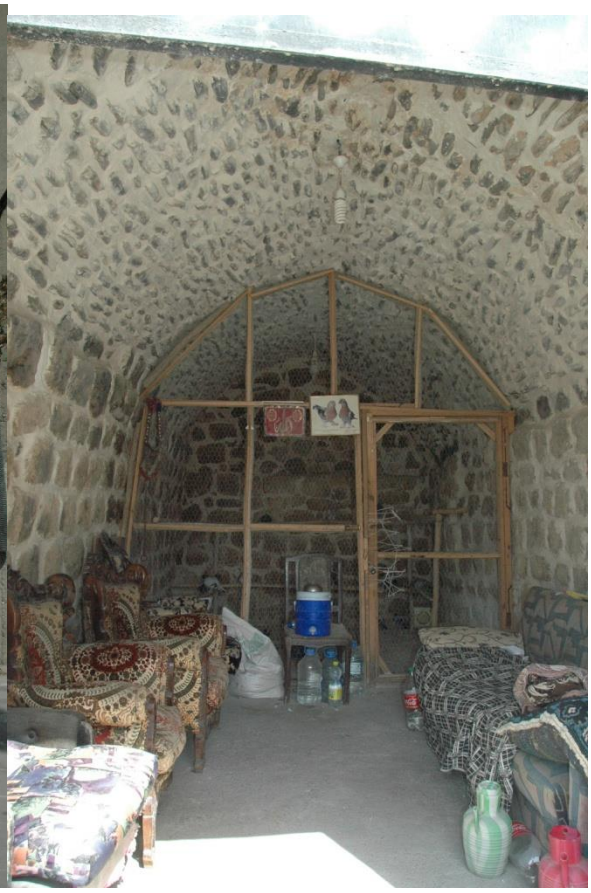

Fotoğraf-13 Fotoğraf-14

Dükkan-06/Kalaycı

Meydanın kuzeyinde yer alan dükkan 22m^2 alanı kaplamaktadır. No: 16'ya kayıtlı dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Üst örtüsü beşik tonozludur. Giriş güneye bakmakta olup muhtemelen özgünlüğünde sivri kemerli olup geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu betonarme lentoya dönüştürülmüştür. Kesme kalker taştan inşa edilen dükkan geç dönemde kaba moloz taşından ve çimento harçla onarım görmüş olup arka kısımapiriketle bir duvar ve kapı yapılarak mekan ikiye bölünmüştür. Zemin betonarmedir. Giriş kapısı demirden yapılmıştır. Mekanın yer yer nemden dolayı sıvaları dökülmüş olduğu görülmektedir. Dükkanın üst kısmında yine geç dönemde betonarme bir birim eklenmiştir. (Fotoğraf 15-16)

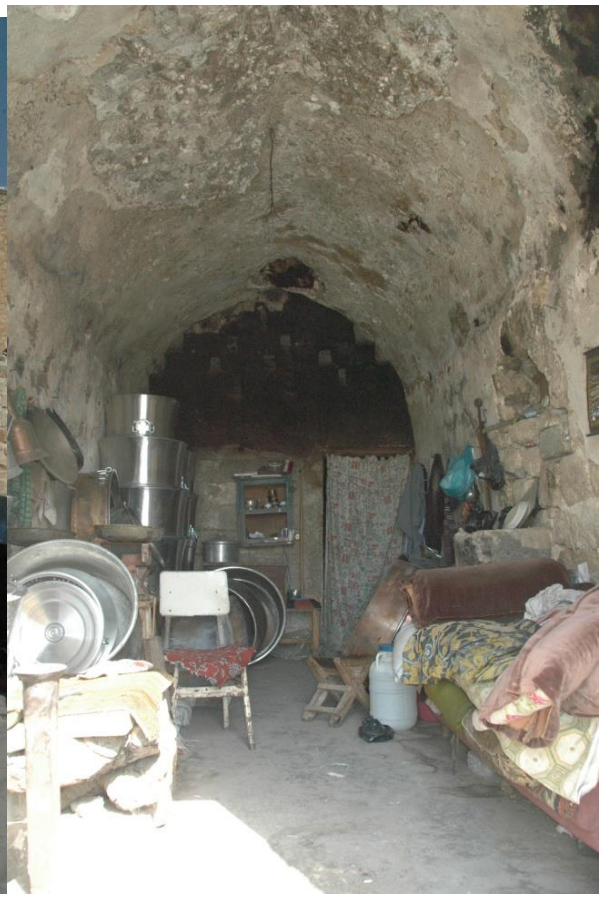

Fotoğraf-15 Fotoğraf-16

Dükkan-07/ Depo

Meydanın kuzeyinde yer alan dükkan 24.6m^2 alanı kaplamaktadır. No:18'e kayıtlı dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Üst örtüsü çift çapraz tonozludur. Giriş güneye bakmakta olup muhtemelen özgünlüğünde sivri kemerlidir, geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu betonarme lentoya dönüştürülmüştür. Kesme kalker taştan inşa edilen dükkanın kuzey duvarında duvarı boydan boya kaplayan sivri kemerli büyük bir niş bulunmaktadır. Dükkan doğu duvarında, girişe yakın yerde küçük kaş kemerli ve sivri kemerli iki niş yer almaktadır. Dükkanda ahşaptan bir asma kat yapılmıştır. Zemin betonarmedir. Giriş Dükkan zemininden bir basamak yüksek, kapısı ahşaptan olup üzerine sac kaplama yapılmıştır. Giriş üzerinde derin niş içerisine açılan dışarıdan yuvarlak kemerli lokma parmaklıklı bir pencere bulunmaktadır. Dükkanda yoğun nem izleri görülmekte olup nemden dolayı yer yer sıvalar dökülmüştür. Dükkan günümüzde boş ve kapalıdır. (Fotoğraf 17-18-19-20)

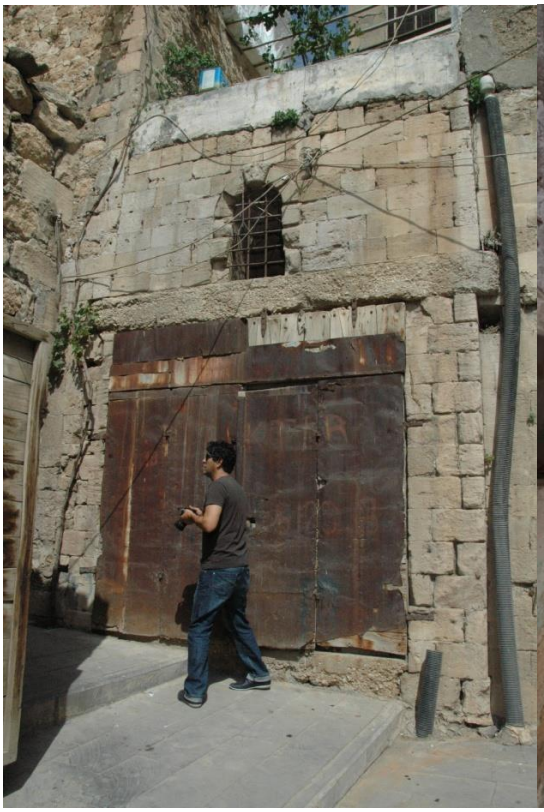

Fotoğraf-17

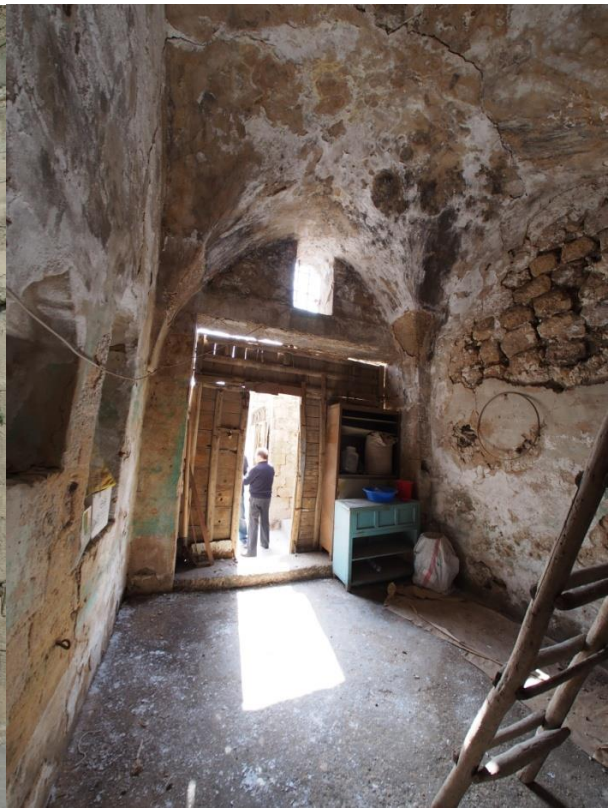

Fotoğraf-18

Fotoğraf-19 Fotoğraf-20

Dükkan-08/ Depo

14.3 $m^{2'}$lik alanı kaplayan,No:20'ye kayıtlı dükkan dikdörtgen planlı, beşik tonozlu olup kuzey-güney doğrultuda uzanmaktadır. Kaba moloz taşından inşaa edilen dükkan girişi yuvarlak kemerli geniş bir kapı açıklığıyla sağlanmıştır. dükkanın giriş kapısı demir kanatlarla kapatılmış.Boş ve bakımsız oluşundan dolayı dükkanda yoğun tahribat meydana gelmiştir. Dükkan cephe ve iç duvarlarında taş erimeleri ve yoğun nem gözlenmektedir.Kuzey duvarında küçük bir kaş kemerli nişi mevcuttur. geç dönemde çimento harçla yer yer müdahaleler yapılmıştır. (Fotoğraf-21-22)

Fotoğraf-21

Fotoğraf-22

Dükkan-09/ Depo

Meydanın kuzeybatı yönünde yer alan ve sipahiler çarşısına geçiş veren koridorun kuzey köşesinde yapılan, 12.4 $m^{2'}$lik alanı kaplayan dükkan dikdörtgen planlı, beşik tonozlu olup girişi yuvarlak kemerli geniş bir kapı açıklığıyla sağlanmıştır. No: 22'ye kayıtlı dükkanın giriş kapısı demir kanatlarla kapatılmıştır. Dükkan zemini ile giriş eşiğini arasında yaklaşık iki basamaklık bir seviye farkı vardır. Boş ve bakımsız oluşundan dolayı dükkanda yoğun tahribat meydana gelmiştir. Dükkan cephe ve iç duvarlarında taş erimeleri ve yoğun nem gözlenmektedir Geç dönemde yapılan müdahalelerde çimento harç kullanılmıştır. Günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. (Fotoğraf-23-24)

Fotoğraf-23

Fotoğraf- 24

Dükkan-10/ Depo

Meydanın kuzeybatı yönünde yer alan ve sipahiler çarşısına geçiş veren koridorun güneybatı köşesinde yapılan, 17 $m^{2'}$lik alanı kaplayan dükkan güney-kuzey doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Dükkan No:24'e kayıtlıdır. Çift yıldız tonozlu olup girişi tek basamaklı, sivri kemerli geniş bir kapı açıklığıyla sağlanmıştır. Giriş kapısı ahşap kanatlarla kapatılmıştır. Dükkanın ortasında dükkanı bölen bir duvar kalıntısı mevcuttur.Dükkan duvarları sağır kemerlerle desteklenmektedir, doğu duvarında üç küçük dikdörtgen formda niş yan yana sıralanmakta olup duvarın güneydoğu yönünde de sivri kemerli bir niş yer almaktadır. Güney duvarda bir mazgal açıklığı bulunmaktadır. Dükkan boş ve bakımsız oluşundan dolayı yoğun tahribat meydana gelmiştir. Dükkan içi toprak dolguyla dolmuş. Geç dönemde yapılan müdahalelerde çimento harç kullanılmıştır. Sıvalar dökülmüş yoğun nem ve is mevcuttur günümüzde atık eşya deposu olarak kullanılmaktadır. (Fotoğraf-25-26-27)

Fotoğraf-25 Fotoğraf-26

Fotoğraf-27

Dükkan-11

Meydanın kuzeybatı yönünde yer alan ve sipahiler çarşısına geçiş veren koridorun güneybatısında No:26'ya kayıtlı, 5.35 m^2'lik alanı kaplayan dükkan güney-kuzey doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Beşik tonozlu olup girişi, sivri kemerli geniş bir kapı açıklığıyla sağlanmıştır. Dükkan boş ve bakımsız oluşundan dolayı yoğun tahribat meydana gelmiştir. Dükkan içi toprak dolguyla dolmuş. Geç dönemde yapılan müdahalelerde çimento harç kullanılmıştır. Dış duvarında taş erimesi ve tahribatlar gözlenmektedir.iç duvarda nem ve sıva dökülmeleriyle is izleri mevcuttur. (Fotoğraf-28-29)

Fotoğraf-28

Fotoğraf-29

Meydan Batı Cephesindeki Dükkanlar

Batı cephesinde 28-30-32 nolu dükkanlardan oluşmaktadır. Dükkanlar doğu-batı doğrultuda uzanmaktadır. Dşardan düz damlı içerden ise beşik tonozludur. Geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu yapının özgünlüğünde bozulmalar meydana gelmiştir. (Foto.30)

Fotoğraf-30

Dükkan-12/Kalaycı

Meydanın kuzeybatı yönünde yer alan ve sipahiler çarşısına geçiş veren koridorun güneydoğusunda No:28'e kayıtlı, 6m^{2}'lik alanı kaplayan dükkan doğu-batı doğrultuda uzanmakta olup dikdörtgen planlıdır. Beşik tonozlu olup özgün girişi kuzeyden basık kemerli geniş bir kapı açıklığıyla sağlanmıştır. Kuzeye bakan bu kapı geç dönemde kapatılmış olup doğuya bakan yeni bir kapı açılmıştır. Dükkan boş ve bakımsız oluşundan dolayı yoğun tahribat meydana gelmiştir. Geç dönemde yapılan müdahalelerde çimento harç kullanılmıştır. Dış duvarında taş erimesi ve tahribatlar gözlenmektedir. iç duvarda nem ve sıva dökülmeleri mevcuttur. (Fotoğraf-31-32-33-34)

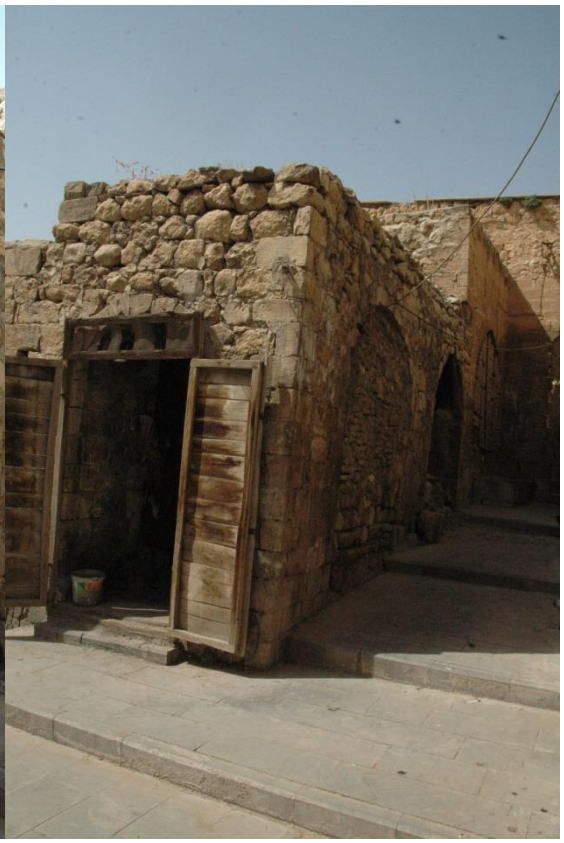

Fotoğraf-31 Fotoğraf-32

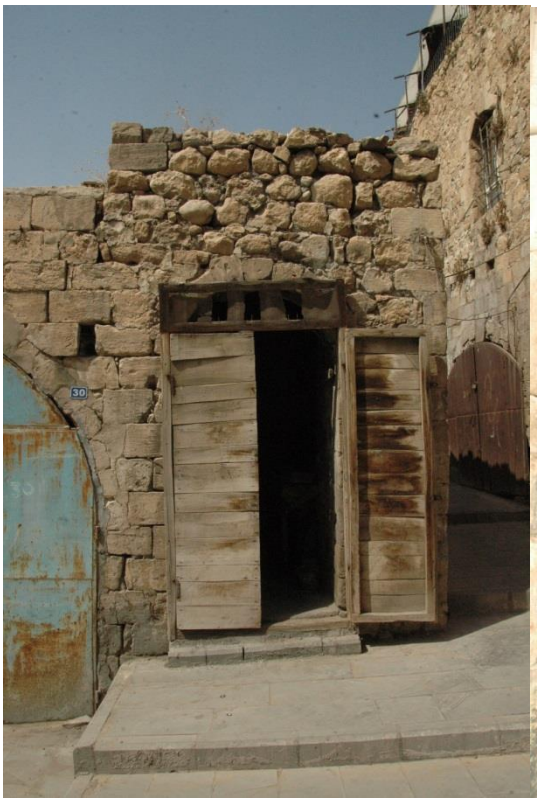

Fotoğraf-33 Fotoğraf-34

Dükkan-13/Depo

Meydanın batı cephesinde yer alan dükkan No:30'a kayıtlı, 28.14 m^2'likalanı kaplamaktadır. Dükkan ark arkaya iki bölümden oluşmaktadır.Bu iki bölümü ayıran,dükkan ortasından tavanı testekleyen sivri kemer geçmektedir. Öndeki mekan çapraz tonozlu olup kare planlıdır. Arka mekan ise beşik tonozlu dikdörtgen planlıdır. Girişteki ön kısım zemini arka bölüme göre bir basamak daha yüksektir. Doğu-batı doğrultuda uzanmakta olan dükkan günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. Dükkan duvarları ve tonozlar sıvanıp boyanmıştır. Yoğun nem izleri gözlenmektedir. Yuvarlak kemer girişli dükkanın tonoz ve dış cephesinde geç dönemde müdahale izleri görülmektedir. Zemin çimento şaptır. Dış cephede derzler boşalmıştır.(Foto.35-36-37-38)

Fotoğraf-35 Fotoğraf-36

Fotoğraf-37 Fotoğraf-38

Dükkan-14/Depo

Meydan batı cephesinin güneyinde yer alan dükkan No:32'ye kayıtlı olup 9.7m^2 lik alanı kaplamaktadır. Kare planlıdır. Dükkan geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu,çapraz tonoz olan üst örtüsü, tamamen betonarmeye dönüşmüştür. Kemerli girişi bozulup demir kapı takılmış. Dükkan duvarları sıvanıp boyanmıştır . Zemin çimento şapla döşenmiştir. (Foto.39-40)

Fotoğraf-39

Fotoğraf-40

Meydan Güney Cephesi

Çarşı güney cephesi özgün dokuda revak arkası dükkanlardan oluşmaktadır. Revak Çapraz tonozlu, sivri kemerlidir. Revaka geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu kapatılarak dükkanlara eklenmiştir.

Güney cephesi 1-3-5-7 nolu dükkanlardan oluşmaktadır. Dükkanlar kuzey-güney doğrultuda uzanmaktadır. Dışardan düz damlı içerden ise beşik ve çapraz tonozludur. Geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu yapının özgünlüğünde bozulmalar meydana gelmiştir. Özgünlüğünü koruyan dükkanlarda ahşap kanatlı kapılar mevcuttur. (Foto.41)

Fotoğraf-41

Dükkan-15/Kalaycı

Meydan güneyininde yer alan,No:5'e kayıtlı, dükkan 24.4m^2'lik alanı kaplamaktadır. Sivri kemerli revakın kapatılıp dükkana eklenmesiyle dükkan iki bölümden oluşmaktadır. Ahşap kapı girişli, Kuzey-güney doğrultuda uzanan dükkan mevcut durumda dikdörtgen planlıdır. Revak bölümünün batı duvarında kapatılmış sivri kemerli bir geçiş izi bulunmaktadır. Çapraz tonozlu üst örtüsüne sahip dükkan dışardan düz damlıdır. Özgün dükkan kare planlı, sağır kemerler üzerine oturan çapraz tonozlu olup, giriş revakın güneyinden sivri kemerli geniş bir açıklıkla sağlanmıştır. Ancak bu kapı geç dönemde kapatılarak içinden dikdörtgen formlu basit bir kapı açılmıştır. Duvar ve tonozlarda yoğun tahribat meydana gelmiştir. Taşlarda erimeler, nem ve yoğun is gözlenmektedir. Zemin çimento şapla döşenmiştir. Geç dönemde yapılan müdahalelerde çimento harç kullanılmıştır. Kapı ahşabıında tahribat gözlenmektedir. Kalaycı dükkanı olarak kullanılan dükkan günümüzde işlevini yitirmiş olup boş ve kapalı durumdadır. (Foto. 42-43-44-45)

Fotoğraf- 42

Fotoğraf-43

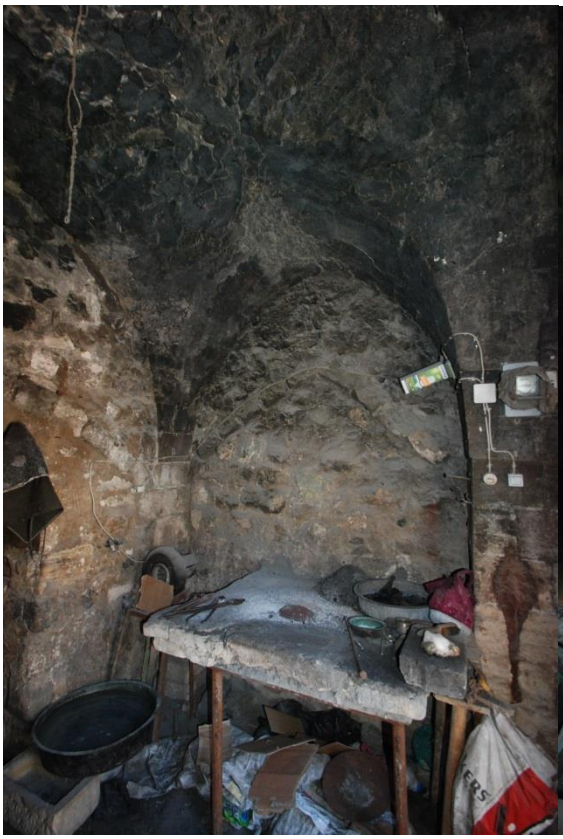

Fotoğraf -44

Fotoğraf- 45

Dükkan-16/Leblebici

Meydan güneyininde yer alan,No:3'e kayıtlı,24.08m^2'lik alanı kaplayan dükkan sivri kemerli revakın kapatılıp dükkana eklenmesiyle dükkan iki bölümden oluşmaktadır. Ahşap kapı girişli, Kuzey-güney doğrultuda uzanan dükkan mevcut durumda dikdörtgen planlıdır. Dükkana eklenen revak bölümünün doğu duvarına bitişik kapı önüne yakın yerde ocak birimi yer almaktadır. Burada leblebi imalatı yapılmaktadır. Revak bölümünün batı duvarında kapatılmış sivri kemerli bir geçiş izi bulunmaktadır. Çapraz tonozlu üst örtüsüne sahip dükkan dışardan düz damlıdır. Özgün dükkan kare planlı sağır kemerler üzerine oturan çapraz tonozlu olup doğu duvarı derinliği daha fazla olup üst örtüsü yarım beşik tonozdur. Arka kısım depo ön kısım ise leblebi üretim ve satış yeri olarak kullanılıyor Duvar ve tonozlar sıvanıp boyalıdır; ancak yoğun is mevcuttur. Zemin çimento şapla döşenmiştir. Geç dönemde yapılan müdahalelerde çimento kullanılmıştır. Kapı ahşabında tahribat gözlenmektedir. (Foto. 46-47)

Fotoğraf - 46

Fotoğraf – 47

Dükkan-17/Kalaycı

Dükkan meydanıngüneydoğu cephesinde yer almaktadır. No:1'e kayıtlı, 10.7m^2'lik alanı kaplamaktadır. Dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmaktadır. Giriş kapısının özgün dokusunda sivri kemerli geniş bir kapı olduğu düşünülen dükkanın geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu betonarme lentolu bir girişe dönüştürülmüştür. Aynı tahribat, muhtemelen çapraz tonozlu olan üst örtüsünün betonarme tablaya dönüştürümesiylede görülmektedir. Dükkana ahşaptan asma tavan yapılmış olup tavanarasına geçiş veren ahşaptan bir merdiven doğu duvarına yaslanmıştır. Merdiven geç dönemde yapılan bir platform üzerine oturtulmuştur. Zemin çimento şaptır. Dükkan tavan ve duvarlarda sıva dökülmeleriyle birlikte nem izleri görülmektedir. Kalaycı dükkanı olarak kullanılan dükkan günümüzde işlevini yitirmiş olup boş ve kapalı durumdadır. (Foto. 48-49-50)

Fotoğraf-48

Fotoğraf – 49

Fotoğraf – 50

Meydan Doğu Cephesi

Doğu cephesinde 18-19-20 nolu dükkanlardan oluşmaktadır. Dükkanlar doğu-batı doğrultuda uzanmaktadır. Dışardan düz damlı içerden ise beşik tonozludur. Geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu dükkanların özgünlüğünde bozulmalar meydana gelmiştir. 23 nolu dükkanın altında mahzen yer almaktadır. 18 nolu dükkanın üst örtüsü ve duvarları yıkılmış durumdadır. (Foto.51-52)

Fotoğraf - 51

Fotoğraf – 52

Dükkan-18

Dükkan güneydoğu köşesinde yer almaktadır. No:25'e kayıtlı, kare planlı, çapraz tonozlu dükkanın üst örtüsü ve duvarları yıkılmış olup harabe durumdadır. 2002'yılında çekilen bir fotoğrafta (Foto.57) dükkan ayakta olup sivri kemerli, ahşap kapı kanatlı bir girişe sahip olduğu görülmektedir. (Foto.53-54)

Fotoğraf- 53

Fotoğraf- 54

Dükkan-19

Dükkana küçük bir merdivenle önündeki sahanlığa geçilmektedir. Sahanlık aynı zamanda mahzenin giriş kemerini oluşturmaktadır. Sahanlıktan dükkana düz ayakla girilmektedir. Doğu-batı doğrultuda uzanan dükkanın üst örtüsü yıkılmış durumda olup özgün yapısı bozulmuştur.2002 yılında çekilen bir fotoğrafta bu dükkanın briketle örülü olup üst örtüsünün olmadığı görülmektedir. Dükkan No: 19'a kayıtlı olup 21m^2'lik alanı kaplamaktadır. (foto. 55-56-57)

Fotoğraf -55Fotoğraf – 56

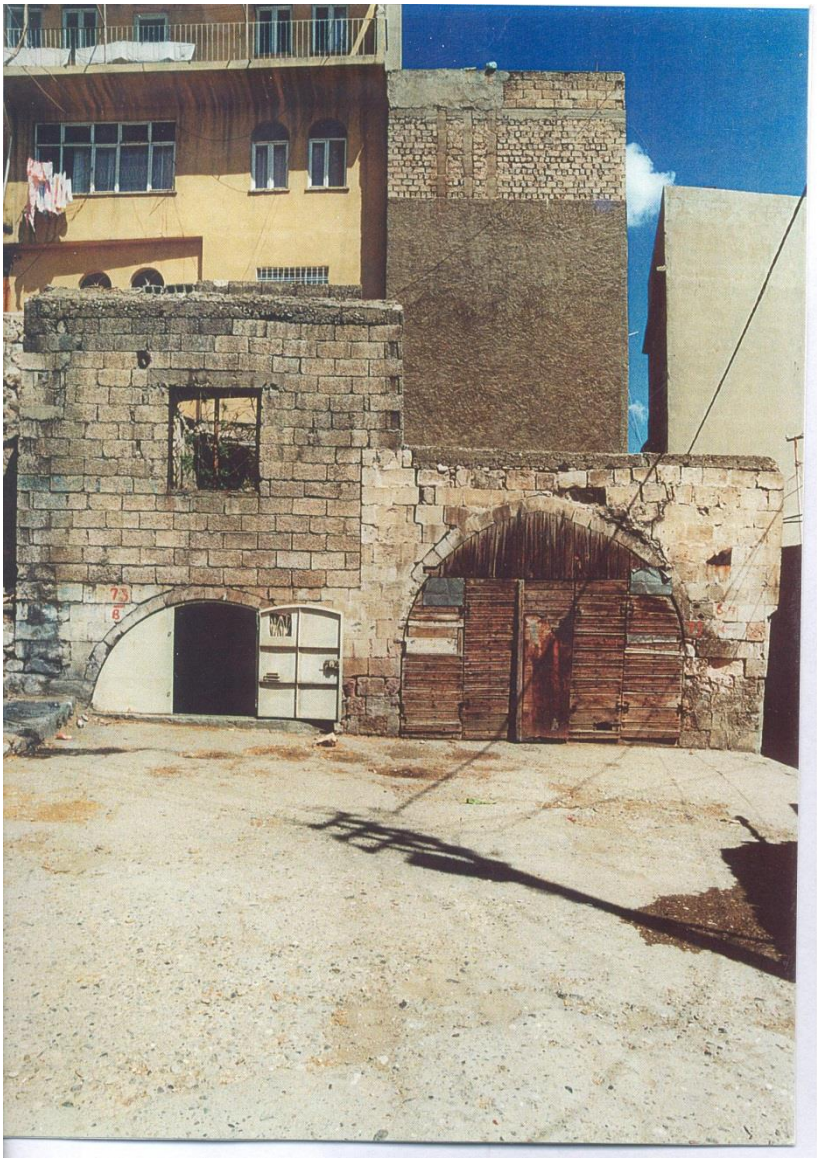

Fotograf-57 Doğu cephe 18-19 nolu dükkanlar 2002 yılında çekilen fotoğraf

Dükkan-20/ Kuş Dükkanı

Dükkan meydanın kuzeydoğu cephesinde yer almaktadır. No:21'e kayıtlı dükkanın Özgün kemerli giriş yapısı bozulmuş olup betonarme lentoya dönüştürülmüştür. Doğu-batı doğrultuda uzanmakta olan dükkanın üst örtüsü çapraz tonozludur. 25.8m$^{2'}$likalanı kaplayan dükkanın tavanı sıvanıp boyanmıştır. Zemin fayansa dönüştürülmüş olup yakın zamanda onarım görmüştür. Geç dönemde yapılan müdahaleler sonucu özgün doku bozulmuştur. (Foto. 58-59-60)

Fotoğraf- 58

Fotoğraf-59

Fotoğraf- 60

Meydan Girişi Güneybatı Cephesi

Meydanın kuzeydoğusundan, meydana giriş veren alanın güneybatısında yer alan üç dükkandan oluşmaktadır. Cephe dükkanlarının yanında yapılan betonarme bina çarşı dokusunda ciddi tahribatlar meydana getirmiştir. Dükkanlarda yoğun tahribat gözlenmektedir. Dükkanlarda yapılan geç dönem müdahaleleri sonucu özgün doku zarar görmüştür. No: 19-17-15 (Foto.61)

Fotoğraf- 61

Dükkan-21/Kalaycı

3.26 m^2'lik alanı kaplamakta olup No:19'a kayıtlı dükkan doğu-batı doğrultuda uzanmaktadır. Yöresel malzeme olan kalker kaba yonu taşından tek kat olarak inşa edilmiştir. Küçük kare planlı dükkanın üst örtüsü özgünlüğünde muhtemelen çapraz tonozlu olup günümüzde ise betonarme tablaya, giriş ise ahşap lentoya dönüştürülmüştür. Dükkan batı duvarında geç dönemde kapatılmış yuvarlak kemerli bir pencere yer almaktadır. Yapıda bozulmalar meydana gelmiştir. Zemin döşemeleri tahrip edilmiştir. Duvar taşlarında erimeler ve derin çatlaklar mevcuttur. Dükkan boş ve bakımsız durumdadır. (Foto. 62-63-64-65)

Fotoğraf- 62

Fotoğraf- 63

Fotoğraf- 64

Fotoğraf- 65

Dükkan-22/Kalaycı

3.40m^2'lik alanı kaplamakta olup No:17'ye kayıtlı dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmaktadır. Yöresel malzeme olan kalker kaba yonu taşından tek kat olarak inşaa edilmiştir. Kare planlı mekan dışardan düz damlı içerden ise çapraz tonozlu üst örtüsüne sahiptir. Dükkan doğu duvarında küçük bir niş, güney duvarında da dikdörtgen formda bir niş yer almaktadır. Yapıda bozulmalar meydana gelmiştir. girişi yuvarlak kemerli olan dükkan boş ve bakımsız olup kapalı durumdadır. Kapı kanatları metale dönüştürülmüş(Foto.66-67)

Fotoğraf-66 Fotoğraf- 67

Dükkan-23/Kalaycı

6m^2'lik alanı kaplamakta olup No:15'e kayıtlıdır. Dükkan kuzey-güney doğrultuda uzanmaktadır. Yöresel malzeme olan kaba yonu kalker taşından tek kat olarak inşa edilmiştir. Kare planlı mekan dışardan düz damlı içerden ise çapraz tonozlu üst örtüsüne sahiptir. Yapıda bozulmalar meydana gelmiştir. Duvar ve tavanda çökmeler ve derin çatlaklar mevcuttur. Girişi yuvarlak kemerli olan dükkan boş ve bakımsız olup kapalı durumdadır. Kapı kanatları ahşaptır. Yoğun tahribat gözlenmektedir. Yer yer çimento harçla müdahale yapılmıştır.(Foto.68-69)

Fotoğraf- 68

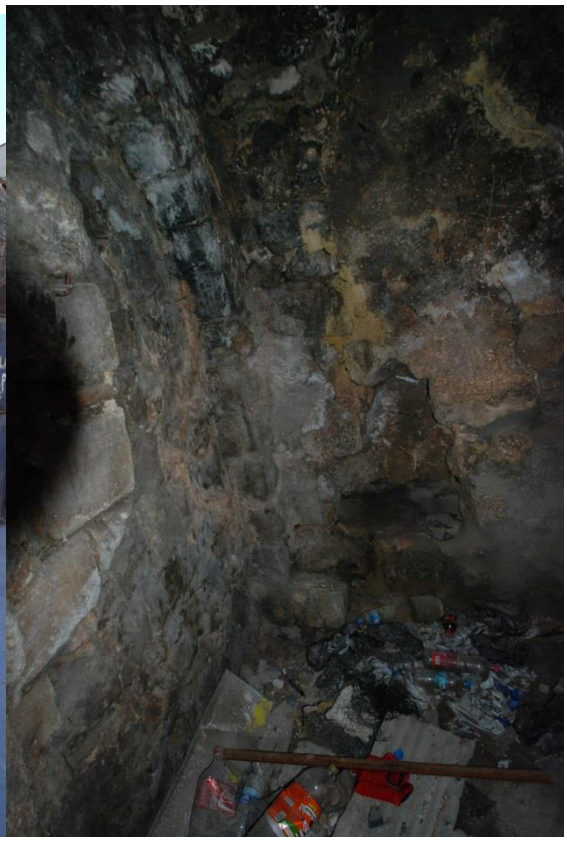

Fotoğraf-69

Dükkan-24/Mahzen

Meydan doğu cephesinde yer alan No: 19'un altında,14.5m^{2}lik alanı kaplamaktadır. Doğu-batı doğrultuda uzanan mahzen, depo olarak kullanılmıştır. Yekpare kayalıktan oluşan mahzen dikdörtgen planlı, beşik tonozlu mimari özellik taşımaktadır. Geç dönemde meydan zemininde yükselmeler oldukça mahzen girişi daha alt seviyelere gömülmüştür. Yuvarlak kemer girişli mahzen iki bölümden oluşuyor; giriş kısmı ve arkasındaki sivri kemer girişli bölüm. Giriş bölümüne meydan zemininden iki basamaklık bir seviye farkıyla girilmektedir. Bu bölümün kuzey duvarında zemin seviyesinde sivri kemerli bir niş yer almaktadır. Arka bölüme, sivri kemerli geniş bir açıklıkla girilmektedir. zemin seviyesi ön bölüm zemininden bir basamak daha düşüktür. (Foto.70-71-72-73-74)

Fotoğraf-70

Fotoğraf-71

Fotoğraf - 72

Fotoğraf -73

Fotoğraf – 74

9-RESTİTÜSYON RAPORU

Metodoloji

SûkaEllâfa (Zahireciler, Uncular, Yüncüler) çarşısı restitüsyon proje çalışmasındaki amaç, yapının günümüze gelene kadar uğradığı değişiklikleri belirleyerek, bilimsel verilere dayalı olarak özgün halini bulmak ve restorasyon çalışmalarına zemin hazırlamaktır.

Belgelere dayalı olarak yapılan restitüsyon çalışmasında; öncelikle yapı ile ilgili kaynakların kesinlik derecelendirmesi ve kullanımların gösterildiği restitüsyon analizleri yapılmıştır. Bu analizde yapının tek dönem geçirdiği gözlenmektedir ancak doğu ve güney kanadında yapılan müdahaleler sonucu bu cephelerin özgün dokusu bozulmuş olup ikinci bir dönem ortaya çıkmıştır.

Çarşı meydan zemini özgün dokusunu kaybetmiş olup günümüzde bazalt taşla döşenmiştir. yapılacak sondaj kazıları doğrultusunda zemin izine ulaşılarak restorasyon çalışmalarında ortaya çıkartılacaktır. Ancak sözlü kaynak, eski fotoğraflardan ve özgün dokuya uygunluk açısında yola çıkılarak zemin tamamlanmıştır.

Çarşı Planı

Yapım Tekniği ve Malzeme Kullanımı

Yapı, geleneksel Mardin mimarisinde olduğu gibi yığma yapım sisteminde inşa edilmiştir. Ana yapım malzemesi, bölgedeki taş ocaklarından çıkarılarak işlenen kalker taşıdır. Yapının duvarları, üst örtüsü, gibi elemanların anayapım malzemesi de aynı taştır. Duvarların iç ve dış yüzü arasında kalan bölümler vetonozların iç kısmı moloz dolgudur.

Yapıda Tespit Edilen Bozulma ve Değişimler

Taşıdığı tarihsel ve mimari özellikleri ile kültür mirasımız içinde önemli değeri olan yapı, uzun süre işlevsiz kalması, bakımsızlık, doğal koşullar ve yanında yapılan betonarme binanın olumsuz etkilerinden dolayı tahribata uğramıştır.

Dükkan cephelerinde, kapı açıklıklarında özellikle kemer yapılarında ,zemin döşemelerinde değişim ve duvar taşlarında erimeler gözlenmektedir. Güney cephedeki revak yapısı kapatılarak dükkanlara eklenmiştir. Pencere ve niş açıklıklarında kapatılmalar mevcuttur. Tonozların bir kısmı betonarme tablaya dönüştürülmüştür.

Doğu cephesindeki mahzen yapısının bir sıra boyunca devam ettiği düşünülmektedir. Zamanla bozulan mahzen yapılarının izleri meydan zeminin altında çıkabileceği düşünülmektedir.

Çarşı dükkanlarında görülen en büyük sorunlardan biri nemdir. Özellikle kuzey ve doğu cephelerinde,çarpık yapılaşma ve sokak zemininin doldurulup yükseltilmesi ile birlikte drenajsisteminin olmayışı, yağmur suları ve zaten sorunlu olan şehir şebeke sularınınsızıntı yapması yapıda önemli bozulmaları meydana getirmiştir. Bu durum taşduvar yüzeylerinde derz aşınması, küflenme, sıva dökülmesi, yüzey kaybı gibibozulmalara neden olmuştur.

Çarşı kuzey cephesi; özgün dokuyu korumakla birlikte dört dükkan betonarmeye dönüştürülmüştür. Giriş açıklıkları ve kapı kanatları benzer dönem örneklerinden yola çıkılarak tamamlanmıştır. Erimiş cephe duvarların taşları dönem özelliklerine göre tamamlanmıştır. Zemin kotu yapılacak sondaj kazıları doğrultusunda zemin izine ulaşılarak restorasyon çalışmalarında ortaya çıkartılacaktır. (Çizim 1 Çarşı Kuzey Cephesi)

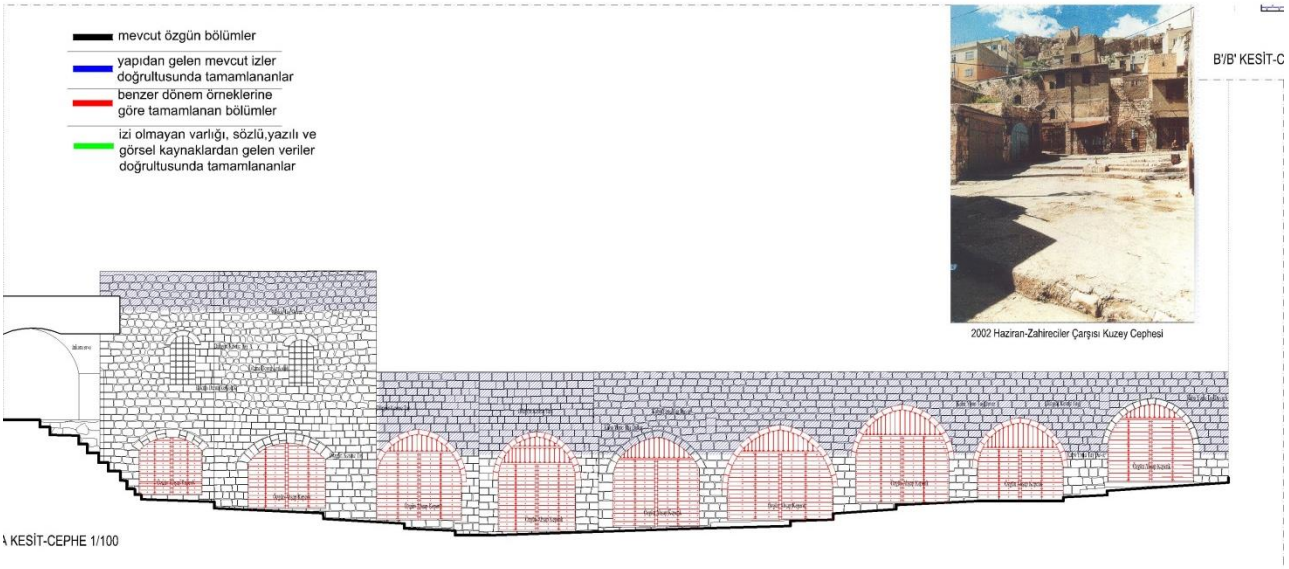

Çizim-1 Çarşı Kuzey Çephesi

Çarşı Kuzey Cephesi

Çarşı batı cephesi;dükkan cephe ve iç duvarlarında taş erimeleri,derz boşalmaları ve betonarmeye dönüşümler görülmektedir. Giriş açıklıkları ve kapı kanatları ve betonarmeye dönüşen kısımlar benzer dönem örneklerinden yola çıkılarak tamamlanmıştır. Erimiş cephe duvarları dönem özelliklerine göre tamamlanmıştır. (Çizim 2 Çarşı Batı Cephesi)

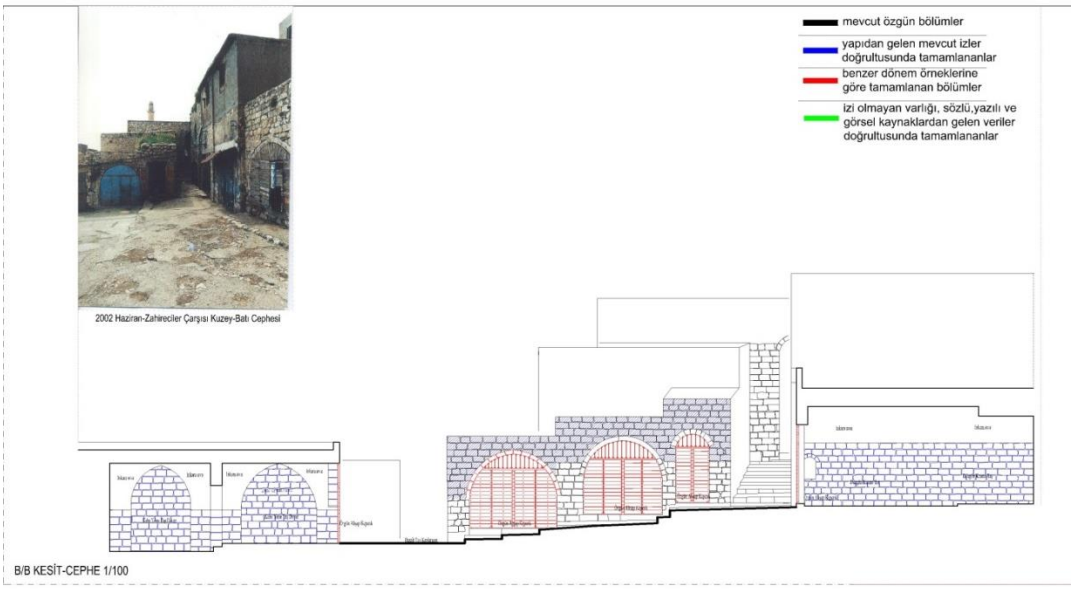

Çizim-2 Çarşı Batı Cephesi

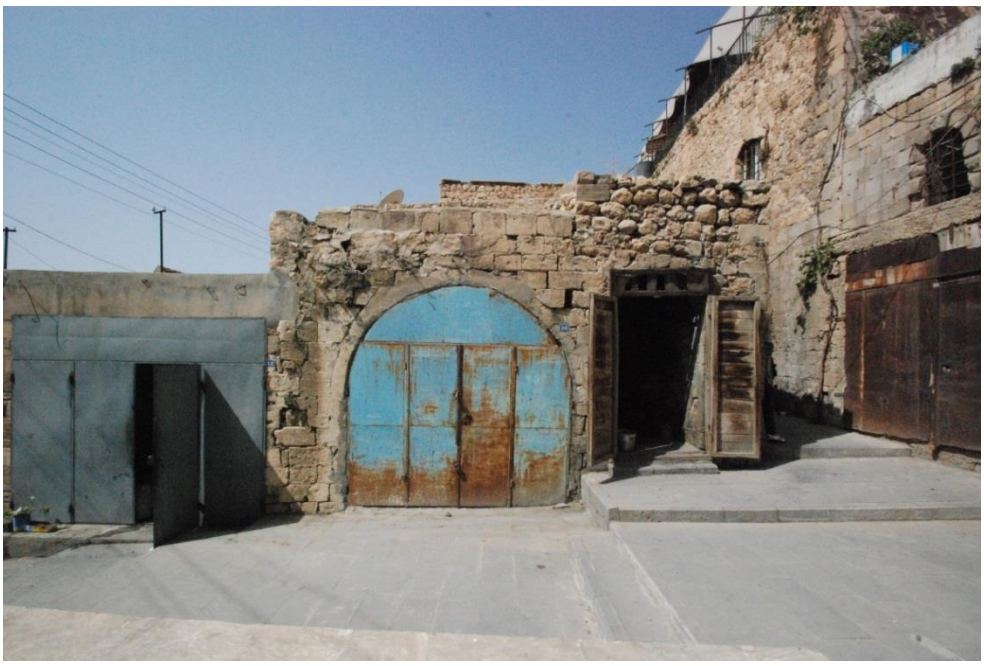

Çarşı Batı Cephesi

Çarşı Güney ve GüneydoğuCephesi; dükkanların cephe ve iç duvarları ile bozulan giriş kemerleri ve kapı kanatları ile betonarmeye dönüştürülen öst örtüler benzer dönem örneklerinden ve yapıdan gelen izler doğrultusundan yola çıkılarak tamamlanmıştır. Erimiş cephe duvarları dönem özelliklerine göre tamamlanmıştır. (Çizim-3-4)

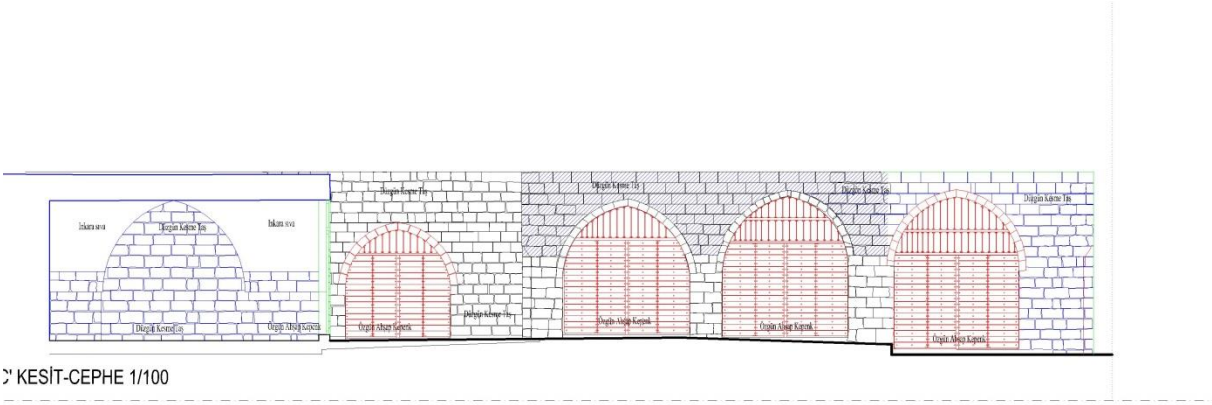

Çizim-3 Çarşı Güney Cephesi

Çarşı Güney Cephesi

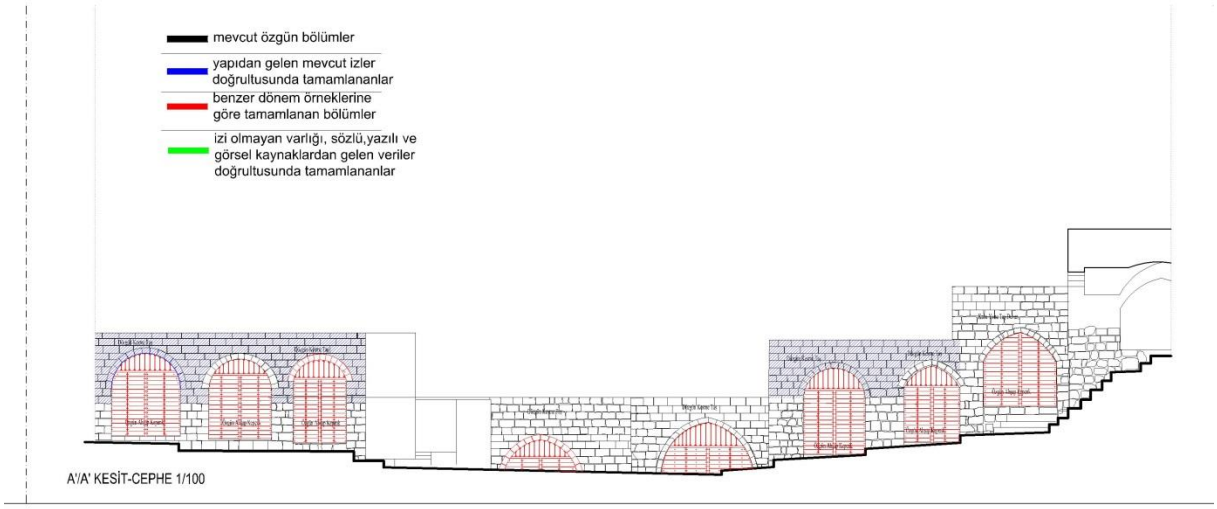

Çizim-4 Çarşı Güneydoğu Cephesi

Çarşı Güneydoğu Cephesi

Çarşı Doğu Cephesi; dükkanların cephe ve iç duvarları ile bozulan giriş kemerleri ve kapı kanatları benzer dönem örneklerinden ve yapıdan gelen izler doğrultusundan yola çıkılarak tamamlanmıştır. Güneydoğu yönünde bulunan yıkılmış dükkan(No:18) yapıdaki mevcut izler ve dönem özelliklerine göre ayaklandırılmıştır. Kapatılan pencere açıklıkları açılmıştır. (Çizim-5)

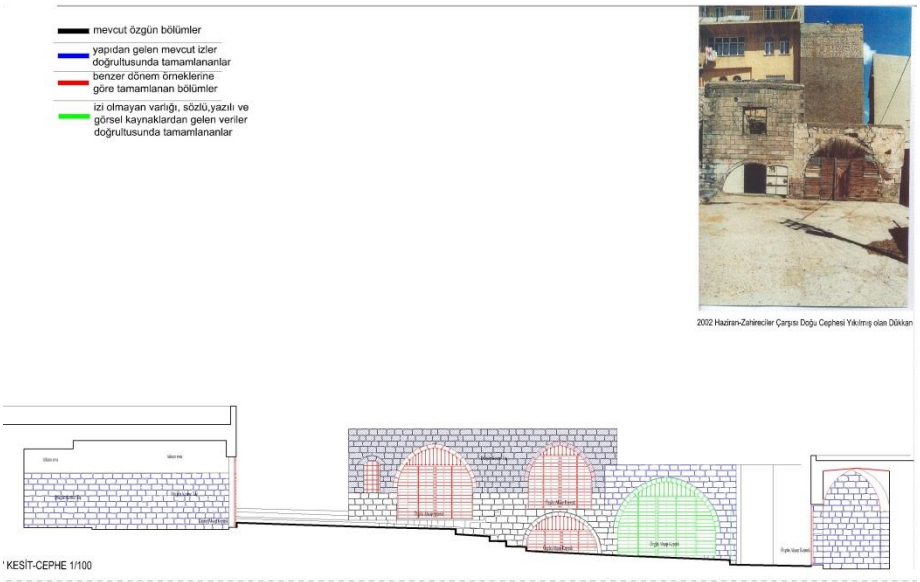

Çizim-5 Çarşı Doğu Cephesi

Çarşı Doğu Cephesi

10-RESTORASYON RAPORU

Restorasyon Kararları

DÜKKAN-01

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Kesme taş ve moloz duvarda , yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI: Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-02

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Kesme taş ve moloz duvarda , yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır. Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş ve eklenti duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI: Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım teknğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-03

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut kullanıcılar tarafından eklenmiş olan briket duvar kaldırılarak, moloz taş duvarda, çimento katkılı sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş

ve eklenti duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI: Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-04

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut kullanıcılar tarafından eklenmiş olan çimento esaslı sıvalar kaldırılarak, moloz taş duvarda, el aletleri kullanılarak yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır. Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş ve eklenti duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN : Mevcut betonarme döşeme kaldırılarak, Benzer dönem örneklerinden gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme kullanılarak yeni beşik tonoz örgüsü oluşturularak tavan restorasyonu tamamlanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım teknğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-05

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR : Kesme taş ve moloz duvarda , yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-06

ZEMİN: Mevcut ınkara şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut kullanıcılar tarafından eklenmiş olan çimento esaslı sıvalar kaldırılarak, moloz taş duvarda, el aletleri kullanılarak yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır. Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş ve eklenti taş duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN : Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-07

ZEMİN: Mevcut ınkara şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut kullanıcılar tarafından eklenmiş olan çimento esaslı sıvalar kaldırılarak, moloz taş duvarda, el aletleri kullanılarak yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır. Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş ve eklenti taş duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI: Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-08

ZEMİN: Mevcut toprak döşeme korunarak, üstüne yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut moloz taş duvarda, çimento katkılı sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI: Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-09

ZEMİN: Mevcut toprak döşeme korunarak, üstüne yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut moloz taş duvarda, çimento katkılı sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-10

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak, yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR : Kesme taş ve moloz duvarda , yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN : Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-11

ZEMİN : Mevcut moloz dolgu kaldırılarak döşeme temizliği yapılacaktır,özgün kot bulunduktan sonra yeni kesme taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR : Kesme taş ve moloz duvarda , yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN : Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-12

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR : Kesme taş ve moloz duvarda, yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır, sarı uçlu tel fırça ile

temizlenecektir. Dükkanın molozlar ile kapatılmış olan kuzey cephesi açılacaktır. Derz aralarına cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN : Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-13

ZEMİN : Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR : Kesme taş ve moloz duvarda, yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Dükkanın molozlar ile kapatılmış olan kuzey cephesi açılacaktır. Derz aralarına cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden

kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-14

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut kullanıcılar tarafından eklenmiş olan çimento esaslı sıvalar kaldırılarak, moloz taş duvarda, el aletleri kullanılarak yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır. Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş ve eklenti duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN: Mevcut betonarme döşeme kaldırılarak, Benzer dönem örneklerinden gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme kullanılarak yeni beşik tonoz örgüsü oluşturularak tavan restorasyonu tamamlanacaktır.

KAPI: Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-15

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR : Kesme taş ve moloz duvarda , yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-16

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR : Kesme taş ve moloz duvarda , yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-17

ZEMİN : Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR : Mevcut moloz taş duvarda, çimento katkılı sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş ve eklenti duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan

dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN : Mevcut betonarme döşeme kaldırılarak, Benzer dönem örneklerinden gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme kullanılarak yeni tonoz örgüsü oluşturularak tavan restorasyonu tamamlanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-18

ZEMİN : Mevcut moloz dolgu kaldırılarak döşeme temizliği yapılacaktır,özgün kot bulunduktan sonra yeni kesme taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut yıkılmış moloz taş duvarda, yıkılmış moloz ve hafriyat temizlenecektir, yapıdan gelen mevcut izler doğrultusunda özgün duvar, özgün boyut ve malzeme ile yeniden örülecektir. özgüncas(ınkara)harcı ile moloz taş duvarlarda derz dolgusu yapılacaktır. Mevcut yıkılmış olan dükkanın ön cephesinde yer alan eklenti moloz kaldırılarak, yazılı ve görsel kaynaklardan gelen kesin bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN : Mevcut yıkılmış üst örtü, yapıdan gelen mevcut izler doğrultusunda özgün boyut ve malzeme kullanılarak yeni tonoz örgüsü oluşturularak tavan restorasyonu tamamlanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-19

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut kullanıcılar tarafından eklenmiş olan çimento esaslı sıvalar kaldırılarak, moloz taş duvarda, el aletleri kullanılarak yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır. Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş ve eklenti duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN : Mevcut yıkılmış üst örtü, Benzer dönem örneklerinden gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme kullanılarak yeni beşik tonoz örgüsü oluşturularak restorasyonu tamamlanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım teknğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-20

ZEMİN : Mevcutınkara şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut kullanıcılar tarafından eklenmiş olan çimento esaslı sıvalar kaldırılarak, moloz taş duvarda, el aletleri kullanılarak yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır. Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş ve eklenti taş duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN : Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-21

ZEMİN: Mevcut toprak döşeme korunarak, üstüne yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Mevcut kullanıcılar tarafından eklenmiş olan çimento esaslı sıvalar kaldırılarak, moloz taş duvarda, el aletleri kullanılarak yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır. Dükkanın ön cephesinde yer alan betonarme kiriş ve eklenti duvar kaldırılarak, benzer dönem örneği olan dükkanlardan gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme ile kesme taş kemer mevcut boşluğa örülerek ön cephe oluşturulacaktır.

TAVAN : Mevcut betonarme döşeme kaldırılarak, Benzer dönem örneklerinden gelen bilgiler ile özgün boyut ve malzeme kullanılarak yeni beşik tonoz örgüsü oluşturularak tavan restorasyonu tamamlanacaktır.

KAPI : Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-22

ZEMİN : Mevcut toprak döşeme korunarak, üstüne yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR : Kesme taş ve moloz duvarda , yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI: Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-23

ZEMİN: Mevcut toprak döşeme korunarak, üstüne yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Kesme taş ve moloz duvarda , yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır ,sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Yerine özgün cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI: Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

DÜKKAN-24

ZEMİN: Mevcut Çimento şap döşeme kaldırılarak,yerine yeni kaba yonu taş döşenerek, derz aralarına cas(ınkara) sıva doldurularak zemin oluşturulacaktır.

DUVAR: Kesme taş ve moloz duvarda, yeni eklenen çimento katkılı ınkara sıvalar el aletleri kullanılarak sökülüp yüzey temizliği yapılacaktır, sarı uçlu tel fırça ile temizlenecektir. Derz aralarına cas(ınkara)harcı ile yeniden derz dolgusu yapılacaktır.

TAVAN: Tonoz yüzeyindeki yeni yapılan çimento sıvalar ve tonoz yüzeyinde oluşmuş nemlenme ve çiçeklenmeler sökülerek , Kemer taşları ve tonoz yüzeyindeki nemden kuruması sağlanacaktır. Bu süre sonunda özgün cas(ınkara) harç ile yeniden Tonoz yüzey sıvanacaktır.

KAPI: Yapıda örneği olan, Dükkana Giriş kapısı, malzeme ve yapım tekniğine uygun olarak ceviz keresteden, mevcut boşluğa oturacak şekilde yapılacak olan yeni kapı kepenk doğramaları monte edilecektir.

KAYNAKÇALAR

Alioğlu F: Geleneksel Mardin Şehir Dokusu ve Evleri üzerine bir deneme İst.1989

BULDUK Abdulgani Fahri : “Mardin Tarihi” AfşaroğluMaatbası Ankara 1999

ÖZBEK Hakan: “Gelenekselden Türeyen Çağdaş Mardin Konut Yerleşimi” Yüksek Lisans Tezi İst. 2004